

ΕΝΟΤΗΤΑ 13 Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της βιομηχανικής επανάστασης

Πληθυσμιακές μεταβολές

*μετά το 1850: αύξηση του πληθυσμού στην Ευρώπη, λόγω της βελτίωσης του βιοτικού επίπεδου

*εξωτερική μετανάστευση: ένας μέρος του πληθυσμού μεταναστεύει εκτός Ευρώπης (Αμερική, Καναδάς, Αυστραλία)

*εσωτερική μετανάστευση: στρατιές εργατών μετακινούνται στις βιομηχανικές πόλεις και κατοικούν σε εργατικά προάστια

1) Ποια στοιχεία σας κάνουν εντύπωση στην εικόνα της βιομηχανικής πόλης στην Αγγλία του 1862;

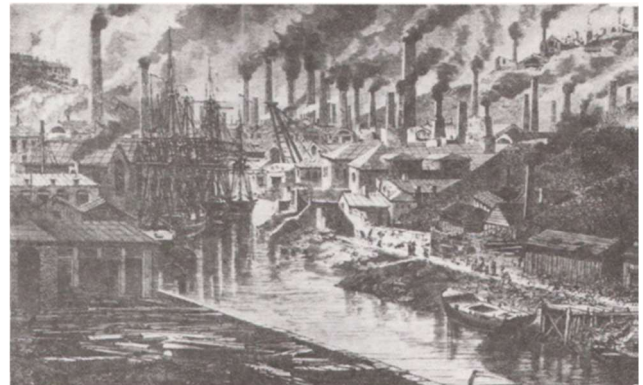

---

2)

Μια εργατική συνοικία

Μ' όλο που ο Όλιβερ είχε αρκετά για ν' απασχολεί την προσοχή του με το να προσπαθεί να μη χάσει απ' τα μάτια του τον οδηγό του, δεν μπόρεσε να μη ρίξει μερικές βιαστικές ματιές εδώ και κει στο δρόμο καθώς περνούσαν. Πιο βρωμερό και πιο άθλιο μέρος δεν είχε ξαναδεί. Ο δρόμος ήταν πολύ στενός κι όλο λάσπη κι ο αέρας γεμάτος βρωμερές αναθυμιάσεις. Υπήρχαν αρκετά μικρομάγαζα, μα το μόνο εμπόρευμα που πλεόναζε ήταν κοπάδια ολόκληρα από κουτσούβελα που ακόμα και την προχωρημένη αυτή ώρα μπαινόβγαιναν απ' τις πόρτες ή ξεφώνιζαν απ' το εσωτερικό των σπιτιών. Τα μοναδικά μέρη που φαίνονταν να

ευημερούν ανάμεσα στο γενικό μαρασμό αυτού του τόπου ήταν τα καπηλειά· κει μέσα καυγάδιζαν κάνοντας μεγάλο σαματά Ιρλανδοί κατώτερης υποστάθμης. Σκεπαστά σοκάκια και αυλές που εδώ και κει ξέκοβαν από τον κεντρικό δρόμο, άφηναν να φαίνονται σωροί από χαμόσπιτα όπου μεθυσμένοι άντρες και γυναίκες κυλιόταν κυριολεκτικά μέσα στο βούρκο κι από μερικές πόρτες ψηλοί, αγριόθωροι άνθρωποι ξεπρόβαλλαν προφυλαχτικά ξεκινώντας, κατά τα φαινόμενα, για καμιά όχι πολύ έντιμη κι αθώα αποστολή.

Καρόλου Ντίκενς, *Όλιβερ Τουϊστ* (μετάφρ. Π. Αναγνωστόπουλου)

Θα θέλατε να ζείτε σε μία τέτοια γειτονιά; Γιατί;

Κοινωνικοί μετασχηματισμοί

***αριστοκράτες μεγαλογαιοκτήμονες**: πανίσχυροι στην ανατολική και τη μεσογειακή Ευρώπη, με σημαντικό ρόλο στην Αγγλία (όπου ασχολήθηκαν με βιομηχανικές επιχειρήσεις), αποδυναμωμένοι στη Γαλλία.

***αστοί**: α) μεγαλοαστοί (βιομήχανοι, μεγαλέμποροι, τραπεζίτες), β) μεσοαστοί (βιοτέχνες, ελεύθεροι επαγγελματίες), γ) μικροαστοί (δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι). Οι μεγαλοαστοί διέθεταν πλούτο, κοινωνικό κύρος και πολιτική επιρροή.

***αγρότες**: η πλειονότητα του πληθυσμού, ζούσαν σε δύσκολες συνθήκες, βρίσκονταν στο έλεος των μεγαλοκτηματιών, πολλοί μετανάστευαν.

***εργάτες** (άνδρες, γυναίκες και παιδιά): εργάζονταν 12 – 16 ώρες την ημέρα, επτά ημέρες την εβδομάδα, για μισθούς πείνας. Ζούσαν πολλοί μαζί, με ανύπαρκτες συνθήκες υγιεινής και πέθαιναν νέοι.

Μέσος όρος ζωής στην Αγγλία το 1840		
	αγρότες - εργάτες	γαιοκτήμονες - αστοί
Ρούτλαντ (αγροτική περιοχή)	38 ετών	52 ετών
Μάντσεστερ (βιομηχανική περιοχή)	17 ετών	38 ετών

3) Ποιοι παράγοντες καθόριζαν το μέσο όρος ζωής των ανθρώπων στην Αγγλία το 1840;

---

4) Ποιο «πρόβλημα» εντοπίζετε στον προϋπολογισμό της οικογένειας; Θα μπορούσε να λυθεί και πώς;

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ο πατέρας	520 φρ.	κατοικία	130 φρ.
η μητέρα	260 φρ.	τροφή	570 φρ.
		ενδυμασία	140 φρ.
		διάφορα	20 φρ.
σύνολο	780 φρ.		860 φρ.

Η ζωή των παιδιών

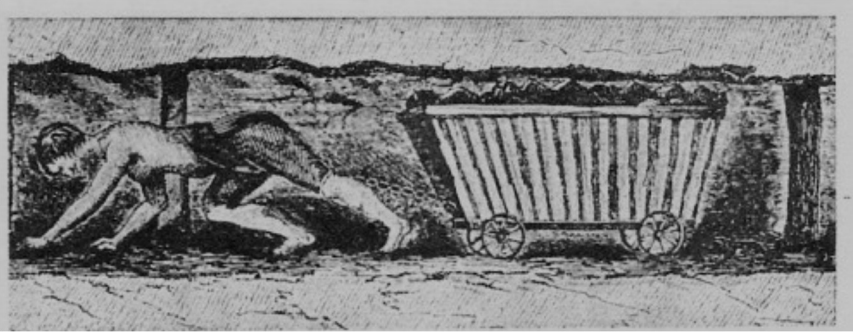
5) Πού μπορεί να βρίσκονται τα παιδιά της φωτογραφίας;

Σκηνή από ανθρακωρυχείο. Ένα μικρό κορίτσι σύρει, με μια αλυσίδα δεμένη στο πόδι του το βαγόνι με το κάρβουνο. Η φλέβα που έχει ανοιχτεί είναι στενή και αναγκάζεται να περπατάει με τα τέσσερα. (1840)

6) Συσχετίστε τις παραπάνω πληροφορίες με όσα γνωρίζετε για τη θνησιμότητα των εργατών.

---

7) Τι κάνει και τι θα ήθελε να κάνει η μικρή Σάρα;

Σάρα Γκούντερ, 8 ετών «Δουλεύω στις θύρες εξαιρισμού του ορυχείου Γκάουπερ. Δεν κουράζομαι πολύ, αλλά πρέπει να δουλέψω τη νύχτα κι αυτό με φοβίζει. Πηγαίνω στο ορυχείο γύρω στις τέσσερις η ώρα, μερικές φορές κατά τις τρεισήμισι το πρωί και φεύγω στις πεντέμισι το απόγευμα. Όταν έχει φως τραγουδάω ποτέ όμως μέσα στο σκοτάδι τότε δεν τολμώ να τραγουδήσω. Δεν αγαπώ τις γαλαρίες... Πόσο θα 'θελα αντίς για τις γαλαρίες να πήγαινα σχολείο.»

---

8) Ποιες πληροφορίες αντλείς από το παρακάτω κείμενο για την ενοικίαση παιδιών, στην Αγγλία της βιομηχανικής επανάστασης;

«Η ανάγκη για φτηνό εργατικό δυναμικό οδήγησε τους ιδιοκτήτες των εργοστασίων της κλωστοϋφαντουργίας και των ορυχείων στην ενοικίαση παιδιών από τα ορφανοτροφεία και τα πτωχοκομεία. Αυτά τα παιδιά έγιναν γνωστά ως «άποροι μαθητευόμενοι». Ήταν ορφανά παιδιά ή παιδιά που οι γονείς τους, επειδή δεν μπορούσαν να τα φροντίσουν, τα άφηναν στα κρατικά ιδρύματα για να τους εξασφαλίσουν τροφή και στέγη. Οι υπεύθυνοι των ιδρυμάτων τα έδιναν για μαθητεία, ακόμα και σε ηλικία έξι και επτά χρόνων. Τα παιδιά - εργάτες δεν αμείβονταν, απλώς τους παρείχαν φαγητό και στέγη. Χωρίς καμιά φροντίδα και προστασία, υπέμεναν τους βασανιστικούς τρόπους διαπαιδαγώγησης των επισιτιστικών των εργοστασίων που ήθελαν να τα κρατούν ξύπνια πολλές ώρες με σκοπό την αύξηση της παραγωγής. Αν τα παιδιά κουράζονταν και νύσταζαν, οι επιστάτες έκαναν ό, τι μπορούσαν για να τα κρατήσουν ξύπνια, τα σκαμπίλιζαν, τους έριχναν νερό, τα μαστίγωναν για να παραμείνουν υπάκουα» http://foundation.parliament.gr › file › child_labour

---

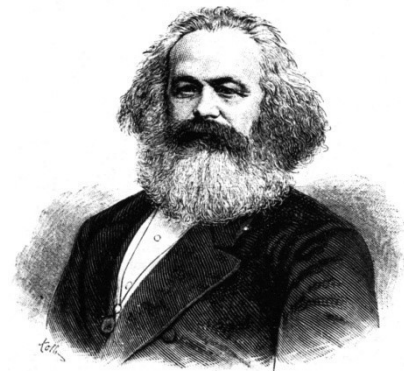

Σοσιαλιστικές θεωρίες

*σοσιαλισμός: θεωρία που τονίζει την προτεραιότητα του κοινωνικού (social) συμφέροντος και όχι του ατομικού.

*Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Ένγκελς, Κομμουνιστικό Μανιφέστο (1848)

*Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο: κύρια αιτία της κοινωνικής αδικίας ήταν το γεγονός ότι λίγοι αστοί κατείχαν τα μέσα παραγωγής – η εργατική τάξη θα πρέπει να οργανωθεί σε ένα δικό της πολιτικό κόμμα – η εργατική τάξη πρέπει να ανατρέψει το καπιταλιστικό σύστημα και να δημιουργήσει μία νέα κοινωνία χωρίς τάξεις

9) Ποιος είναι ο σκοπός των κομμουνιστών και πώς θα τον πετύχουν, σύμφωνα με το κείμενο των Μαρξ και Ένγκελς (πηγή 1, σελ.44);

10) Πότε και γιατί καθιερώθηκε η 1^η Μαΐου ως παγκόσμια μέρα των εργατών;

Το κίνημα για τη χειραφέτηση της γυναίκας

*εργασία γυναικών το 19ο αιώνα, σε εργοστάσια και γραφεία

*γυναίκες απέκτησαν οικονομική ανεξαρτησία και άρχισαν να διεκδικούν κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα

*Κοινωνική και Πολιτική Ένωση Γυναικών (1903): ιδρύθηκε στην Αγγλία και αγωνιζόταν για την παραχώρηση πολιτικών δικαιωμάτων στις γυναίκες.

11) Διαβάστε τις παρακάτω πληροφορίες από τη Βικιπαίδεια και καταγράψτε κάποιες σκέψεις σας.

Οι γυναίκες που κατείχαν ιδιοκτησία απέκτησαν το δικαίωμα ψήφου στη Νήσο του Μαν το 1881 και το 1893 οι γυναίκες στην τότε βρετανική αποικία της Νέας Ζηλανδίας. Οι περισσότερες μεγάλες δυτικές δυνάμεις επέκτειναν τα δικαιώματα ψήφου στις γυναίκες κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, μεταξύ των οποίων ο Καναδάς (1917), η Βρετανία και η Γερμανία (1918), η Αυστρία και οι Κάτω Χώρες (1919) και οι Ηνωμένες Πολιτείες (1920). Σημαντικές εξαιρέσεις στην Ευρώπη ήταν η Γαλλία, όπου οι γυναίκες δεν μπορούσαν να ψηφίσουν μέχρι το 1944, η Ελλάδα (1952) και η Ελβετία (1971).